

Мазепа Р.А.,
Науковий керівник: Цуркан-Сайфуліна Ю.В., д.ю.н., проф.
заступниця директора з наукової роботи,
Чернівецький навчально-науковий юридичний інститут,
Національний університет «Одеська юридична академія»,
м. Чернівці

ФОРМУВАННЯ ПРОФЕСІЙНОЇ ЕТИКИ ПРАЦІВНИКІВ СЕКТОРУ БЕЗПЕКИ І ОБОРОНИ У ПРОЦЕСІ ОСВІТНЬОЇ ПІДГОТОВКИ

Формування професійної етики працівників сектору безпеки і оборони України є однією з ключових передумов ефективного функціонування системи національної безпеки. В умовах триваючої війни та посилення гібридних загроз перед державою постає завдання не лише технічної чи правової підготовки кадрів, а насамперед виховання морально стійкої, патріотичної, дисциплінованої особистості, здатної діяти у правовому полі навіть у кризових ситуаціях. Освітній процес у закладах сектору безпеки покликаний забезпечити не лише професійні знання, а й ціннісні орієнтири, які формують етичну основу поведінки майбутніх офіцерів, поліцейських і службовців.

Україна чітко прямує європейським вектором розвитку у напрямку зміцнення своєї незалежності, демократичності, створення правової, соціальної держави. Як зазначають В. Аніщенко та С. Морозов, війна посилює вимоги до військової освіти, до рівня підготовки офіцерів до військово-професійної діяльності, формування професійної компетентності та високого ступеня готовності до виконання завдань у звичайних і надзвичайних умовах [1, с.8]. Сучасна військова освіта, таким чином, має розглядатися не лише як процес передачі знань, а як система виховання етичної свідомості, у межах якої офіцер здобуває не лише фахові компетентності, а й духовну готовність діяти згідно з принципами людяності, честі й законності.

Особливе місце у структурі етичної підготовки займає управлінська культура. Вона визначає не лише ефективність керівництва підлеглими, а й атмосферу в колективах, рівень довіри, мотивацію та здатність до морального лідерства. Як підкреслюють В. Тюріна, І. Данченко та О. Марченко, управління у сфері безпеки є не просто технічним процесом, а системою цілеспрямованого впливу на людей і соціальні процеси, що передбачає відповідальність, свідомість і розвиток моральної рефлексії у керівника [4, с.187]. Професійна етика офіцера нерозривно пов'язана з його управлінською культурою, вмінням приймати рішення, які узгоджуються не лише з правом, а й із моральними принципами служіння суспільству.

В етичному вимірі сектор безпеки виступає своєрідним дзеркалом суспільних цінностей. Як наголошують К. Тушко та О. Торічний, соціальні та професійно важливі якості представників сектору безпеки і оборони безпосередньо впливають на ефективність виконання службових обов'язків, взаємодію з громадськістю та формування довіри до державних інституцій [3, с.131]. З цієї позиції етична культура набуває статусу соціального капіталу держави: вона забезпечує стійкість інституцій, зменшує рівень девіантної поведінки серед персоналу та формує образ державної служби як сфери честі, відповідальності й довіри.

Не менш важливою складовою є нормативно-правовий вимір етики. Як слушно підкреслюють О. Діденко та І. Козубцов, однією з головних вимог до офіцера сил сектору безпеки і оборони є юридична законність професійної діяльності, що передбачає здійснення посадових обов'язків лише на правовій основі [2, с.187]. Саме дотримання правових і моральних стандартів діяльності є запорукою легітимності силових структур та підґрунтям їх морального авторитету в очах суспільства.

Етичні норми у секторі безпеки формуються не стихійно, а в рамках системного правового регулювання. Основоположним актом є Закон України «Про національну безпеку України», який визначає засади державної політики у сфері безпеки, зокрема принципи професіоналізму, доброчесності та відповідальності персоналу. Важливе значення має також Закон України «Про вищу освіту», який закріплює обов'язковість етичного виховання та розвиток громадянських цінностей у здобувачів освіти.

Професійна етика у секторі безпеки й оборони виступає не лише моральним, а й функціональним чинником управління ризиками. Вона впливає на якість рішень, ефективність виконання бойових завдань, рівень взаємної підтримки у колективах і взаємодію з цивільним населенням. Формування етичної компетентності має розглядатися як безперервний процес, що починається в академічному середовищі, продовжується під час стажування та вдосконалюється у практичній діяльності.

Євроатлантична інтеграція України передбачає також адаптацію стандартів етичної поведінки відповідно до принципів НАТО та Європейського Союзу. Це насамперед дотримання верховенства права, цивільного контролю над збройними силами, поваги до людської гідності та гендерної рівності.

Професійна етика працівників сектору безпеки і оборони є ключовим чинником стійкості держави в умовах воєнних та гібридних викликів. Її формування в освітньому процесі сприяє розвитку правової свідомості, моральної зрілості та патріотизму майбутніх фахівців. Система етичної підготовки повинна поєднувати навчальні, виховні та практичні компоненти, спиратися на чинне законодавство й міжнародні стандарти поведінки. Лише на цій основі можливо сформувати корпус професіоналів, для яких служіння державі є не лише обов'язком, а й моральною місією.

СПИСОК ВИКОРИСТАНИХ ДЖЕРЕЛ:

1. Аніщенко В., Морозов С. Формування готовності офіцерів до військово-професійної діяльності: ціннісно-смысловий аспект. Збірник наукових праць НАДПСУ. Серія: педагогічні науки, 2022, 30.3, С. 6-21.
2. Діденко О., Козубцов І. Професійні вимоги до офіцерського складу сил сектору безпеки та оборони. Збірник наукових праць НАДПСУ. Серія: педагогічні науки. 2022. № 30(3). С. 180-197. DOI: <https://doi.org/10.32453/pedzbiirnyk.v30i3.1165>
3. Тушко К.Ю., Торічний О.В. Формування соціальних та професійно важливих якостей майбутніх фахівців складових сектору безпеки і оборони. Актуальні питання у сучасній науці. 2025. № 4. С. 1312-1320. DOI: [https://doi.org/10.52058/2786-6300-2025-4\(34\)-1312-1320](https://doi.org/10.52058/2786-6300-2025-4(34)-1312-1320)
4. Тюріна В.О., Данченко І.О.; Марченко О.Г. Формування управлінської компетентності майбутніх працівників сектору безпеки й оборони в процесі професійної підготовки. The 4th International scientific and practical conference, Vienna. 2023. С. 186-190.

Макарова К.Є.,

Науковий керівник: Бондаренко Н. О., к.ю.н., доц.,
доцент кафедри правового забезпечення безпеки бізнесу
Державний торговельно-економічний університет,
м. Київ

ВИКЛИКИ ТА ІННОВАЦІЇ У ВИЩІЙ ОСВІТІ

Однією з найважливіших проблем нашого суспільства залишається розвиток вищої освіти, адже саме університети формують майбутніх фахівців, науковців, лідерів і активних громадян. Тут варто враховувати, що сучасними викликами є війна, глобалізація, цифровізація, економічні зміни, міграційні процеси. Вища школа сьогодні має не лише передавати знання, а й вчити студентів мислити критично, адаптуватися до нових умов, працювати в команді та використовувати новітні технології.

Викликом сучасній вищій школі є глобалізація освітнього процесу: ми бачимо, що кілька десятиліть тому студенти здебільшого обирали університети у своїй країні, а сьогодні конкуренція між закладами вищої освіти є міжнародною. Університети з України конкурують не лише між собою, а й з провідними навчальними закладами Європи, США, Канади чи Азії [1].